

A konvenció szabályai szerint a tanulók előre felkészíthetik az egyesület képviselőjét illetve a műsorvezetőt, de akár menet közben is megállíthatják a játékot, ha újabb ötleteket, instrukciókat szeretnének adni. Annak sincs akadálya, hogy valaki felváltsa az addigi szereplőt, és saját maga próbáljon boldogulni a szituációban.

10. Stílusváltás

A hiábavaló tévés szembesítés, a nyilvánvaló igazságtalanság esetleg erős indulatokat kelthet. A stílusváltás a feszültség oldását, a távolítást szolgálja.

Gyűjtsünk ötleteket közösen, hogy a Közéleti ütköző iménti szereplői közül kinek mi (vagy milyen) lenne a tánca, ha ugyanezt táncjátékban adná elő.

És ha ki-k dalban fogalmazná meg a mondandóját, milyen ismert énekek, nóták hangozhatnának el?

11. Szerepen kívüli megbeszélés – a formák keresése

Hogyan tovább? Vajon mit tehetnek ezek után az egyesület tagjai?

A felmerülő ötleteket írjuk össze! Ha elfogytak a felvetések, nézzük meg, vannak-e köztük hasonlóak; lehet-e őket csoportosítani.

Ha úgy tűnik, hogy valamelyik javaslat jobban megmozgatta a tanulók (vagy akár a tanár) fantáziáját, akkor érdemes hozzá megkeresni azt a drámai formát, amelynek segítségével kipróbálhatjuk, hova lehet eljutni az adott ötlet segítségével. Választhatjuk például a jelenetkészítést, az írásos formát (napló, levél, sajtó műfajok), de akár újra alkalmazhatjuk a fórum-színház konvencióját is.

Hídon

dramatikus foglalkozás 13-14 éves gyerekeknek – Krúdy Gyula novellája alapján

Tegy Tibor

Tanulási terület: a felelősség

Téma: Krúdy Gyula A hídon című novellájának egy részlete (In: Zsolnai Józsefné–Zsolnai Anikó: Irodalom az általános iskola 7. osztálya számára, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest)

Kontextus: Szindbád a kisvárosban

Szándékoltan a dramatikus foglalkozás megjelölést használom, mert ez az óra nem „D” típusú drámaóra, hanem dramatikus gyakorlatokból szerkesztett magyar irodalom óra. Hiányzik belőle az egyéges, elmélyített szerep és a választási dilemma.

A gyerekek ezt a novellát nem ismerik, de másik Szindbád-novellát már olvastak (Ifjú évek), és Krúdy Gyulával már foglalkoztunk.

A foglalkozás két tanórát (lehetőleg dupla órát) igényel.

1. Tanári narráció

Történetünk színhelye egy város, ahol főhősünk, Szindbád is élt egy ideig. A városról a következő leírás maradt fenn:

„A városka (amelyben egykor Szindbád katonáskodott) mintha mit sem változott volna. Némelyik vidéki város, a hegyek között, völgyekben, mintha századokig aludna, ha egyszer elalszik. (...) Valami olyan időt mutattak az órák, amilyen talán soha nincs. A kapuk, amelyek többnyire a falba vésettek, az ajtók, amelyek halkán és csendesen nyílnak sötétes folyosókra: bezárva. A sárkányfejű esőcsatornák felmondták a szolgálatot, az esővíz másfelé csurog alá az ereszekről, és a kis boltok előtt ugyanazon fakó ostoronyeleket rázogatja a szél. Egy téren valahol egy boltajtó nyikorgott, és egy kis csengő csilingelt, és Szindbád-nak úgy tűnt, hogy huszonöt évvel ezelőtt ugyanígy sírdogált az ajtó, csengetett a kis csengő gyertyáért, kőolajért járó cselédlányok keze alatt. (...)

Szindbád így bandukolt végig a városon, és egy utcasarkon hirtelen megállott, mert a közelben megszólalt egy öreg, pohos tornyocska harangja, és mély hangon beleszólt a délutáni csöndbe. És mindjárt ezután valahol, valamerre katonák trombitáltak, és Szindbád sétatálcáját, mint egy kardot, hóna alá kapta, és bokázó, friss lépésekkel indult meg most már az A. Marchalli-féle cukrászbolt felé, mint egykor hajdanában...”

2. Színhely rekonstruálása makettel

Készítsük el ennek a városnak a központját ezen a (kb. 2 összetolt iskolapadnyi) területen! Használjuk hozzá a könyveiteket, tolltartókat, vonalzókat – mindazt, amit a táskátokban találtok!

A makett készítése közben a kor rekonstruálása, Krúdy korának megidézése.

3. Szerephe lépés

Ebben a városban élünk mi is. Négy család életébe nézzünk bele egy kicsit! Alakítsátok meg a családokat! Beszéljétek meg, kik vagytok, mi a foglalkozásotok, a város életében hogyan vesztek részt! Mindenki töltsön ki egy adatlapot magáról, ami aztán a Városházán az iktatóba kerül. Az a kérésem, hogy kisgyerek szerepeket most ne válasszatok, legalább 15 éves legyen a család legfiatalabb tagja.

ADATLAP
Név:
Életkor:
Foglalkozás:
Családi állapot:
A közéletben betöltött szerep:

Az adatalapokat a teremben körben kirakjuk, amikor egyenként minden család bemutatkozik.

4. Tanári narráció és állókép

A kisváros lakóinak kedvelt helyszíne a kávéház. Az asszonyok és a kisasszonyok kávézni, tarokkozni jártak ide, a férfiakat pedig a biliárdasztal vonzotta a társaság, a napi hírek beszerzése mellett. Képzeljük el, hogy ez a terem a kávéház nagyterme asztalokkal, székekkel (*tanulópadok*), a biliárdasztallal (*tanári asztal*) – gyors térmeghatározás néhány tantermi bútor áthelyezésével

Érkezzetek meg a kávéházba egyenként vagy családosan, s ha a városka lakójaként megtaláltad a helyed, ahol és amivel általában az időt töltöd, állj meg szoborban!

5. Tanári szerepbélés és kis csoportos improvizáció

Ezt az állóképet részletekben elevenítjük meg. Én szeretnék a kávéház felszolgálójának szerepébe lépni. Amelyik asztalhoz illetve társasághoz odamegyek felvenni a rendelést, az a csoport elevenedjen meg: mimes játékkal és megszólalva is, egészen addig, amíg ki ne szolgáltam őket. A beszélgetések a város szépasszonyairól, lányairól és a róluk hallott legújabb pletykákról folynak.

6. Tanári narráció

Ebben a családban élt Szindbád is egy rövid ideig. Szindbád ifjú korában sok városban megfordult, és a legtöbb helyen reménytelen szerelmeket hagyott maga után.

Az emberek szerették őt megnyerő modora miatt, udvariassága miatt, megnyerő férfi volta miatt. Bár voltak olyanok is, akik irigyelték a sikereit.

7. Levél

Minden család tud róla, hogy Szindbád kikezdett valakivel a család ismerősei közül. Ezt onnan tudják, hogy az illető hölgy beszámolt erről egy levélben, amit a család egyik hölgytagjának írt.

Válaszoljatok ezekre a levelekre!

1. levél

Barátném!

Meg kell vallanom Önnek, hogy házastársi hűségeskümm veszélyben forog. Egy fiatalember igyekszik rábírni arra, hogy asszonyi becsületemet odavesszem, s engedjek a csábításnak.

Ön ismer engem, ismeri uramat, tudja, hogy házasságunk rég nem olyan, amilyenről leánykorunkban álmodoztunk az internátus falai között. Dönteni mégis nehéz.

Adjon tanácsot! Ön mit tenne az én helyzetemben?

Kérem, levelem kezelje bizalmasan!

Öleli: Borbála

2. levél

Kisasszony!

Bár csak futólag ismerem Önt, mégis egy nagyon kényes kérdésben várom segítségét.

Egy katonatiszt – akinek személye Ön előtt is ismert – meghódította szívemet. Nemcsak vonzó külseje, magabiztossága, szép szavai hatottak rám. Úgy érzem, tényleg szeret. Amikor a szemembe néz, olyan tűz parázlik ott, amit nem táplálhat aljasság. Tudom, mások óvva intenének Tőle, hisz a híre nem a legjobb az asszonyokat illetően.

De Ön ismeri Őt, talán tud segíteni a döntésemben: bízhatom-e magamat erre a férfire, vagy óvakodjam inkább tőle?

Sürgösen várja válaszát: egy tanácstalan leány

3. levél

Barátnémnak!

Úgy érzem, rám mosolygott a szerencse. Hiába no, egyszer az életben egy virágáros lánynak is lehet szerencséje!

Már vagy két hete a korzón, amint árultam a bokrétákat, egy fiatal kapitány virágot vett tőlem. Először azt hittem, valami szépasszonynak veszi, de végig csak engem nézett, amíg keresgéltem az aprópénz után. És képzelj, amikor kifizette, nem vitte el, hanem azt mondta, hogy: „Virágot a virágnak!”, és nekem adta a bokrétát. Igen, ezt mondta: „Virágot a virágnak!”

Juliskám! Én olyan vörös lettem! Aztán azóta kétnaponta betér hozzám, hol virágot hoz, hol pántlikát, és olyanokat mond, hogy nem győzők pironkodni.

Látod, egyszer azért a magunkfaját is észreveszi a szerelem.

Csókollak: Magduska

4. levél

Asszonyom!

Mulatságos és szórakoztató históriába keveredtem. Remélem, Ön is jól derül a törtéteken.

Nyilván Önnek is feltűnt, hogy a legutóbbi jótékonysági bálon az átlagosnál többet táncoltam egy fiatal tiszttel, Sz.-szel. Nos, ez a ficsúr félreértette ezt a helyzetet, hogy a tánc közben suttogott szép szavaira nem hagytam faképnél, és most tolakodó módon közelít felém. Virágcsokrokat küldözget, apró ajándékokkal kedveskedik, s legutóbb odáig merészkedett, hogy randevút kért tőlem.

Az eset roppantul szórakoztat. Nem tagadom, női hiúságomnak jól esik ez a flört, bár rangomon aluli. Mi a meglátása? Szívesen olvasnám véleményét, tudja, mennyire fontos nekem az Ön szava.

Csokolja: Eugénia

Az eredeti leveleket a tanár olvassa fel, a válaszokat pedig a csoport egyik tagja.

8. Újságcikk

A helyi lapban rövid, de annál nagyobb szenzációt keltő írás jelenik meg.

„Ártatlan vagyok!”

Sokaknak szöveget ütött a fejében, hogy miért helyezték el városunkból oly hirtelen, a legnagyobb titoktartás mellett az ifjú tisztet, Sz.-t.

Lapunk biztos hírforrásból értesült róla, hogy a hadnagy meggyalázta egy hajadon becsületét, szégyenfoltot ejtett annak ártatlanságán, s A. kisasszony most a szíve alatt egy új életet hordoz. Az idő múlásával egyre nyilvánvalóbbá válik majd – és egyre szemmel láthatóbbá is –, hogy városunkat sem kerüli el az új módi: az erkölcsök egyre inkább fellazulnak, teret engedve a léha és felelőtlen magatartásnak.

(szendrei)

9. Kiscsoportos improvizáció

Vizsgáljuk meg ennek az írásnak az előzményeit és a következményeit is négy csoportban! Annyit tudunk, hogy A. kisasszony a helyi cukrászda felszolgáló kisasszonya, egyben a tulaj lánya.

1. csoport: Szindbád és A. kisasszony első találkozása.
2. csoport: Egy randevú.

3. csoport: Szindbád elutazása után, de még az újságcikk megjelenése előtt A. kisasszony és baráti társasága egy ötórás teán.
4. csoport: Az újságcikk megjelenése után A. kisasszony és családja egy vasárnapi ebéden.

10. Belső hang

Szindbád az új városban az áthelyezése után a történekről gondolkodik. Egy „jóakarója” elküldte neki Szendrei írását. Mi minden járhat a fejében? Hangosítsuk ki a gondolatait?

A novella felolvasása zárja a foglalkozást.

„Játszani is engedd”

– a nagyothalló gyermekek és a színjátás

Szabó Csilla²¹

Tizenkét éve már, hogy iskolánk színjátszó csoportja megalakult.

„*A didergő király*” történetével kezdődött..

Egy nyakigláb nyolcadikos fiú volt a didergő, akit egy hétéves kis szőke lány így tanítgatott a szeretetre: „Mégiscsak jó bácsi vagy te király bácsi!”

A kicsi lassan, tagoltan, döcögősen beszélt, a kamasz zavartan dörmögött, és sürte, hogy a kislány – a próbák során ki tudja, hányadszor, – sálat tekerjen a nyaka köré. Egyszer csak megtörtént a varázslat. Először kettőjük között: ahogy a kicsi felnézett a nagyra és ahogy a nagyfiú nézett a kicsi lányra. Igen, erről az egymást felfedező és elfogadó tekintetről szól Móra Ferenc meséje. S amikor ezzel a tekintettel kezdték egymást látni, a színpadon már nem kellett játszaniuk.

Arra gondoltunk, megmutatjuk ezt a varázslatot a „világnak.”

Beneveztünk a fővárosi általános iskolák színjátszó csoportjainak versenyére. Akkor választottuk a Dömdödöm nevet. Lázár Ervin mesefigurája kicsit különbözik a többiektől, egyszerűen szól, ám amit mondani akar, azt mégis mindenki megérti. És valóban: mindenki megértette a mondanivalónkat. Nemcsak hogy helyünk volt a versenyen, hanem helyezésünk is. Azóta minden évben várnak bennünket a Marczibányi téren, a Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozón. Ha ott vagyunk, elismernek, ha nem megyünk, hiányolnak.

Rangos szakemberek szerint: a nagyothalló gyerekek játéka ritka egyszerűséggel és őszinteséggel szól az élet nagy kérdéseiről. Ettől válik igazi színházi élménnyé. Sokan kérdezik azóta is: honnan ez az egyszerűség, póznélküliség és komolyság, amivel a gyermekeink a színpadon játszanak? A kérdéssel mintha tetten akarnák érni a varázslatot. Bevallom, a kolleganőmmel évek óta keressük a választ. Néhány dolgot már biztosan tudunk.

Nagyon fontos a meseválasztás.

Darabjaink a szeretet erejéről, önmagunk és a másik ember elfogadásáról, a bizalomról szólnak. A tanítványaink erősen igénylik ezeket a „javakat.” Nagyon vágnak a barátságra, szeretetre, bizalomra, elfogadásra, ugyanakkor adni is bátran és természetesen adják – szinte szórják – ezeket a kincseket. Ha erről szól a játék, már sajátjuknak érzik a történetet. Akkor már nem szerepelnek, hanem élnek a színpadon, egy történetben, ami az övék, és amibe belefeledkeznek egészen.

Nem Lázár Ervin-figurákat alakítanak a darabban, hanem ilyenkor ők maguk a Lázár Ervin-figurák. Úgy, ahogy vannak: a maguk erejével és esendőségével, erényeikkel és hibáikkal, butuska kérdéseikkel és bölcs válaszaikkal. Legfőképpen pedig azzal, amilyen erősen összetartoznak.

Amit szintén kívülről szakemberek fogalmaztak meg: a nagyothalló gyerekek játékát emeli az is, ahogy egymásra figyelnek, egymást segítik a színpadon. Persze, nem titok, hogy az erős koncentráció egyik oka maga a hallássérülés: tudniuk kell, ki mikor szólal meg – vagy éppen hallgat el –, milyen végszóra kell reagálniuk. Ám ott van ebben a nagy figyelemben még valami: az egymásra támaszkodás, egymás segítése. Olyan ez, mint egy bizalomjáték: „Ne félj, ha nem hallasz, majd én hallok helyetted. Nem lesz semmi baj, ha nem szólalsz meg, én megszólalok helyetted. Vigyázunk egymásra, és minden rendben lesz.” Ez az egymás iránti feltétlen bizalom is része a varázslatnak.

²¹ A szerző önmagáról: 1986-ban végeztem a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán, azóta olyan fontosak életemben a nagyothalló gyerekek. Időközben magyar szakos diplomát is szereztem és elvégeztem a Marczibányi Téri Művelődési Központban a gyermekszínház-rendezői képzést. Így találtam meg munkámban azt a területet, amely számomra a legörömtelibe pillanatokat nyújtja.